

*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

Кафедра будівництва

Презентація теми № 6

АРХІТЕКТУРА І БУДІВНИЦТВО ВІЗАНТІЇ

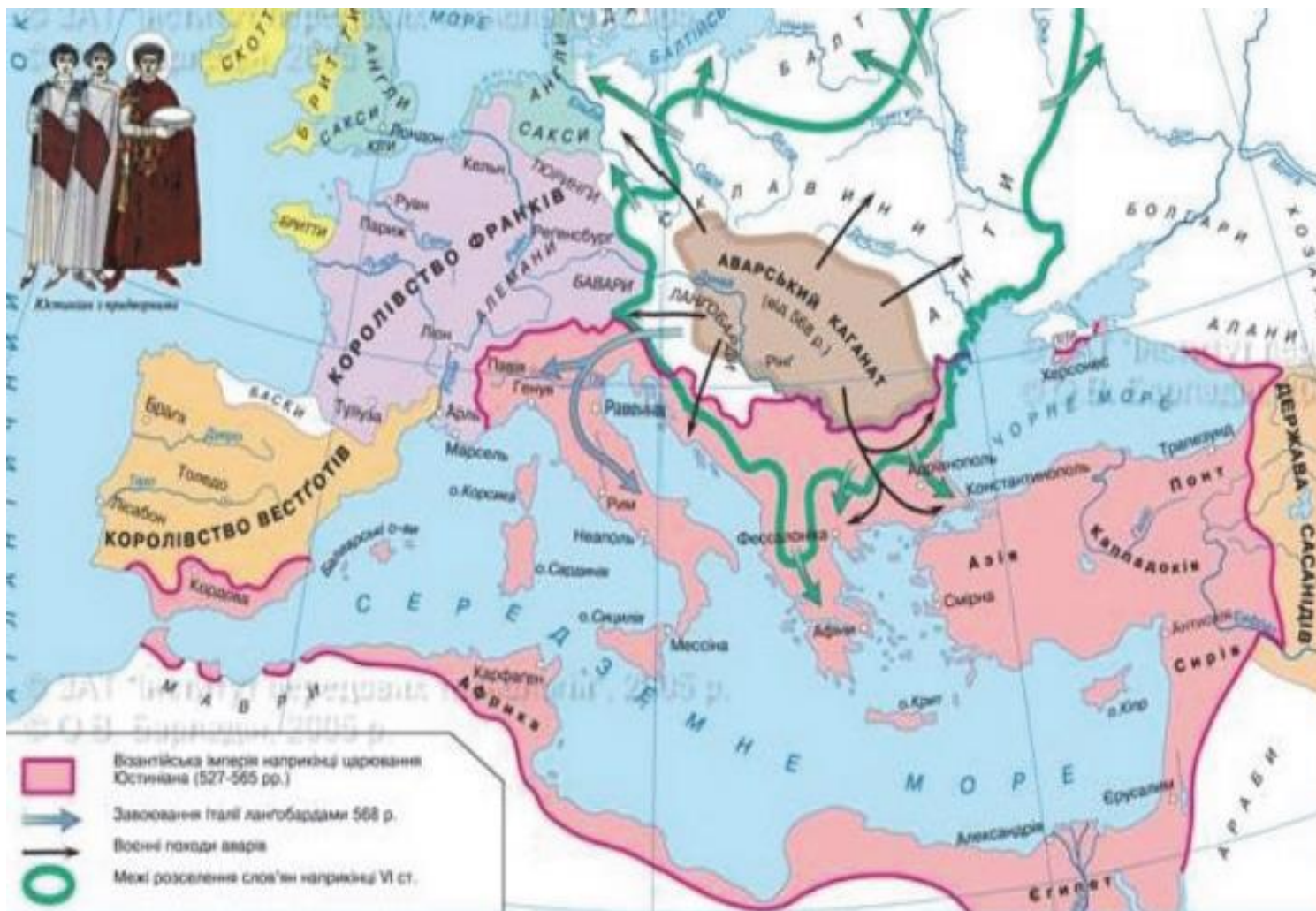
Лектор: Валентина Михайлівна Бакуліна

ЗМІСТ

1. Передумови і характер будівельної діяльності Візантійської імперії
2. Будівельна техніка
3. Будівництво та архітектура ранньовізантійського періоду (IV - VII ст.)
4. Храм Св. Софії в Константинополі
5. Будівництво та архітектура середньо - і пізньовізантійського періодів (VIII-XV ст.)
6. Особливості стилю будівництва та архітектури Візантії

•1. Передумови і характер будівельної діяльності Візантійської імперії.

Візантія - держава, що утворилася в IV ст. під час розпаду Римської імперії. У 395 р. Відбувся остаточний розділ Римської імперії на Західну і Східну.

Європа у другій половині VI ст. Візантія за правління Юстиніана

Історія Візантійської імперії поділяється на три періоди:

Періоди Візантійської імперії		
1 - ранньовізантійський (IV - VII ст.) - час розквіту держави, руйнування рабовласницької системи господарювання, виконання великих обсягів будівництва.	2 - середньовізантійський (VIII - поч. XIII ст.) - час зростання ролі міст. В багатьох містах імперії засновували монастирі та будували хрестово-купольної храми. Велику роль відігравав розвиток торговельних і релігійних зв'язків з Київською Руссю. У 1054 р. відбувся остаточний розкол християнської церкви на дві гілки: східну - православну (ортодоксальну) і західну - католицьку	3 - пізньовізантійський (XIII - XV ст.) - час феодальної роздробленості, занепаду ролі центральної влади, втрати військової і політичної могутності. Будували невеликі палацові та храмові будівлі. Внаслідок протиріч між західною і східною гілками християнської церкви в 1204 р. Константинополь був захоплений, пограбований і зруйнований хрестоносцями, але в 1261 р., відвойований візантійцями. У 1453р., Константинополь штурмом захопили турки-османи і він увійшов до складу Османської імперії, а місто було перейменоване на Стамбул.

2. Будівельна техніка.

Основними об'єктами будівництва були комплекси для оборони із стінами та баштами, замки та монастирі, що теж були пристосовувалися для потреб оборони. Але головними громадськими будівлями були міські та монастирські храми.

Мозаїка — зображення, викладення різнокольоровими камінцями або шматочками смальти (різнокольорового скла).

Мозаїка Святого Юрія, Базилика Святого Дімітрія, 7 ст., Салоніки.

3. Будівництво та архітектура ранньовізантійського періоду (IV - VII ст.)

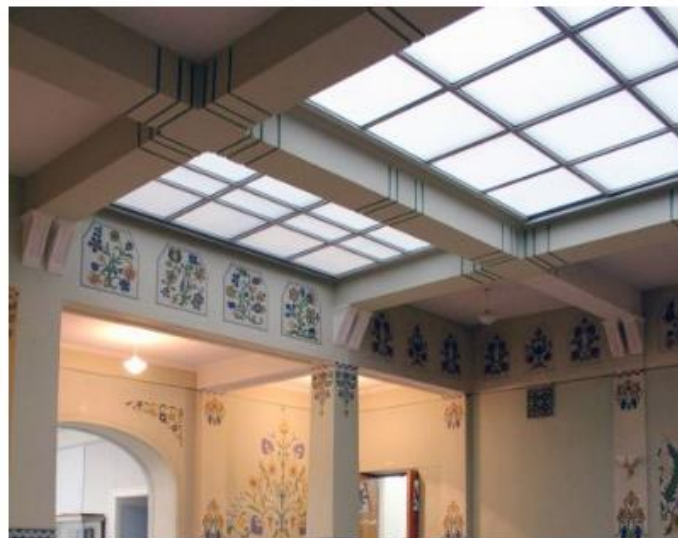
З V ст. розпочинається спорудження нових християнських храмів.

Зовнішні стіни та внутрішні несучі стовпи великого перерізу мурували із оброблених блоків м'якого природного каменю. Несучими елементами покриття середньої частини були дерев'яні ферми, а бокових - балки; покрівлю робили з глиняної черепиці.

Бáлка (від [нід.](#) *balk*) — опорний прямолінійний конструктивний елемент у вигляді горизонтального [бруса](#), що працює на вигин у вертикальній площині, спирається на дві і більше опор, передаючи на них навантаження.

Дерев'яна балка в інтер'єрі Троїцької церкви в Пустовійтівці

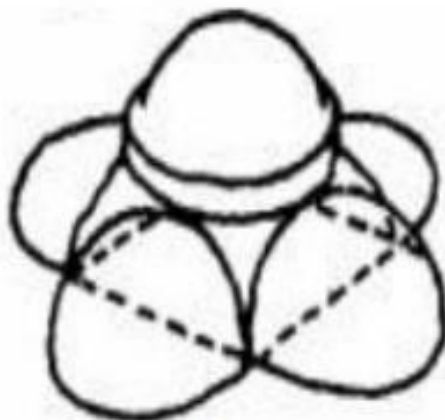
Перехресні балки в конструкції перекриття Губернського земства будинку в м. Полтаві

Колони, що підтримують галерею в храмі Святої Софії

а

б

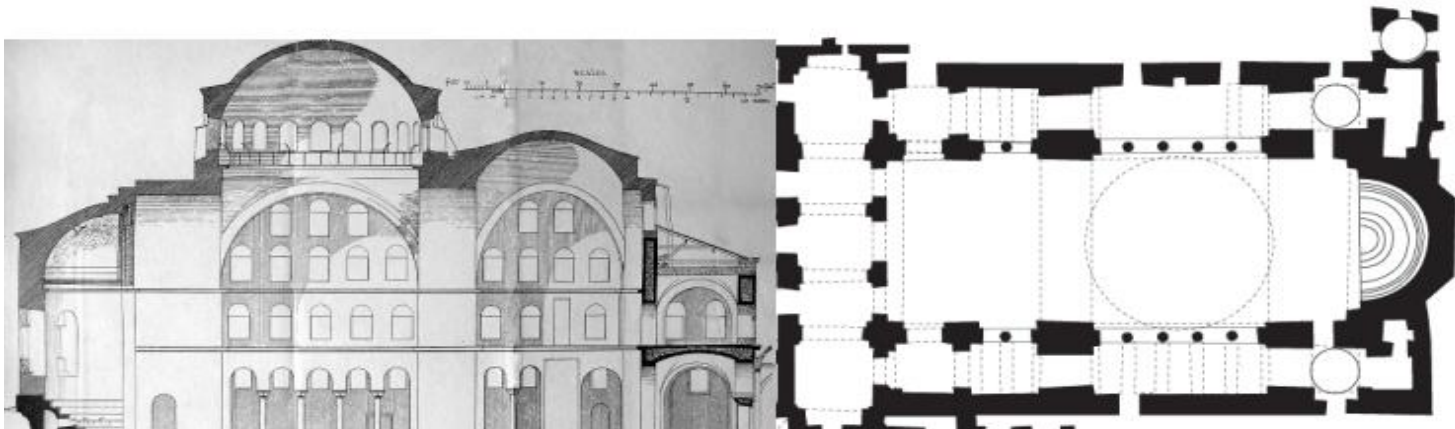
в

Типи візантійських куполів:

а - купол на парусах ,

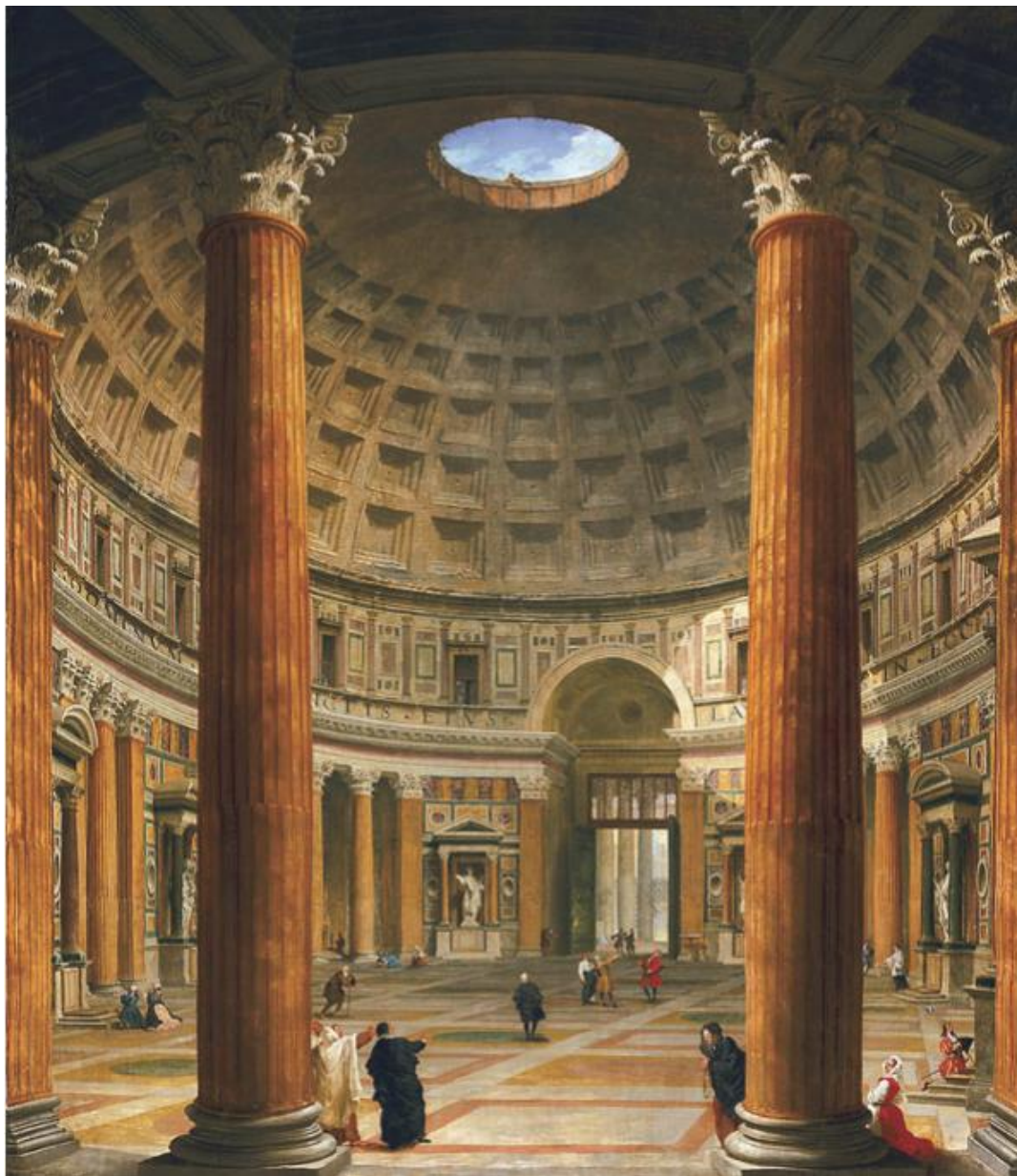
б - купол на чотирьох півсферах,

в - хрестово-купольне покриття

Церква святої Ірини, інтер'єр, переріз, план. Стамбул.

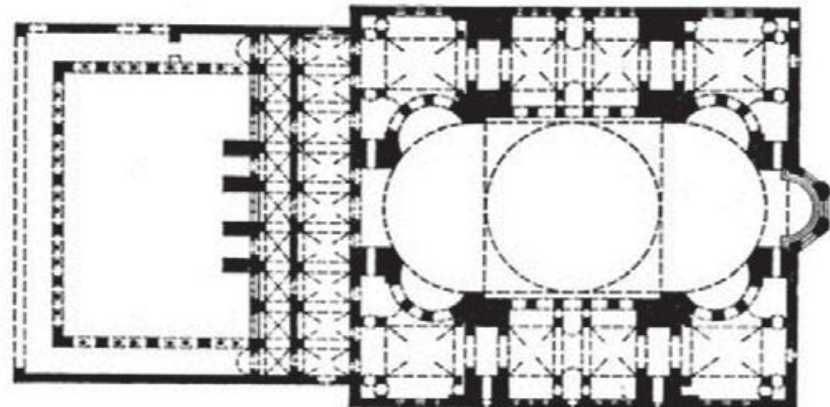
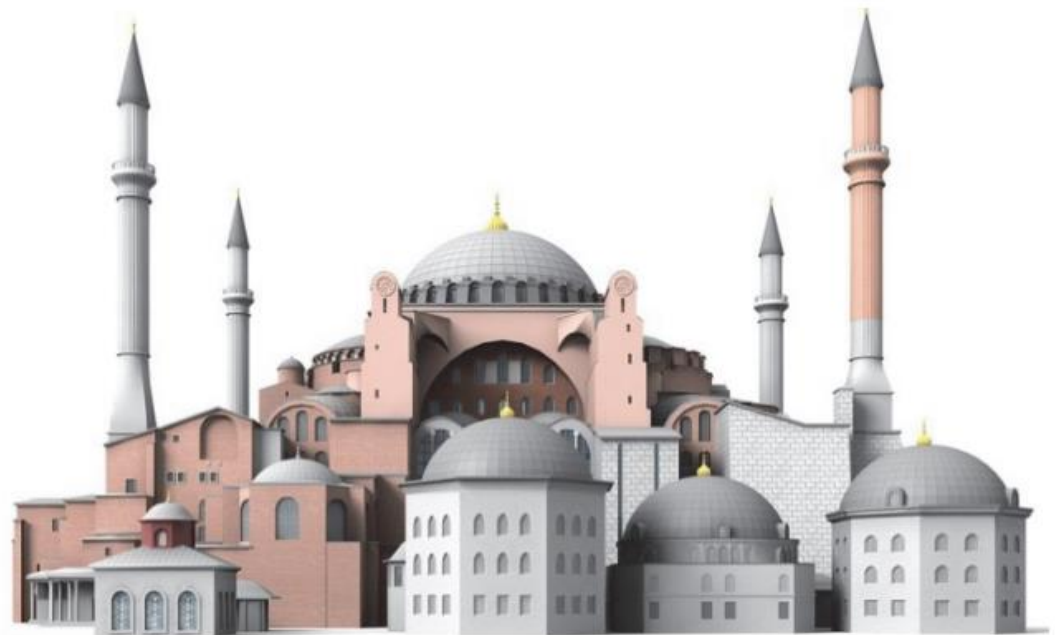
Купол. Пантеон у
Римі II ст. н.е.

4. Храм Св. Софії в Константинополі.

Храм Св. Софії Премудрості Божої є найвищим досягненням візантійської архітектури і однією з найвидатніших будівель світу. Перебудований в XVI ст. на мечеть, він здійснюється на центральній площі Стамбула. Собор Св. Софії - це будівля, збудована в зоні підвищеної сейсмічності, з розмірами у плані 74,8 x 69,7 м, головний купол має діаметр 31 м, висота від підлоги до його верху 57 м. Собор Св. Софії зведений на замовлення імператора Юстиніана I в 532...537 рр.

Храм Св. Софії в Константинополі. План.

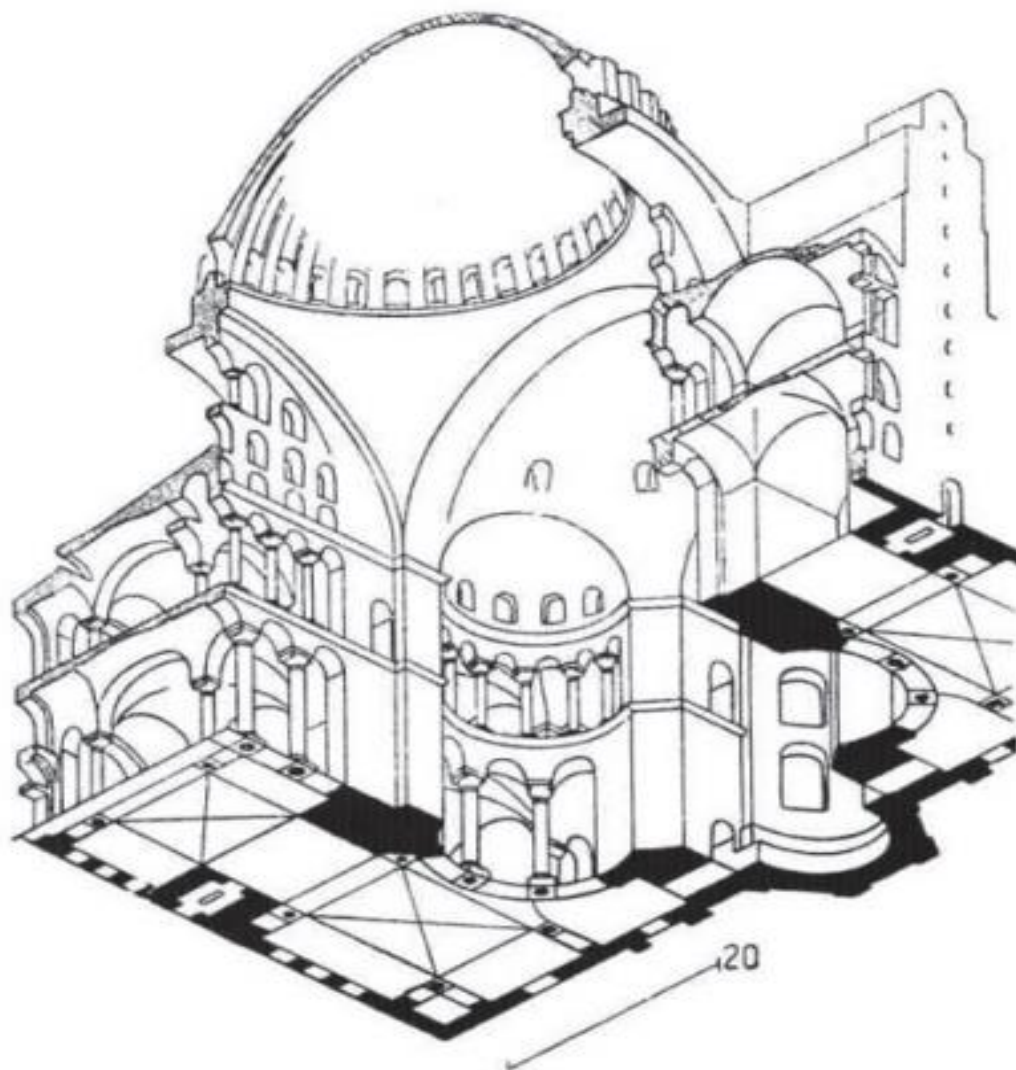

Схема храму Св. Софії, основні частини.

5. Будівництво та архітектура середньо - і пізньовізантійського періодів (VIII-XV ст.)

Найпростіший традиційний хрестово-купольний храм у плані являє собою квадрат. На цей квадрат накладається грецький рівнокінцевий хрест, на перетині гілок якого встановлені несучі стовпи — пілони.

Пілони внутрішнього двору королівського палацу в Неаполі. Італія

Пілони парадного візду в садибу Чечелів у с. Самчики, Староконстантиновського р-ну Хмельницької обл. Україна

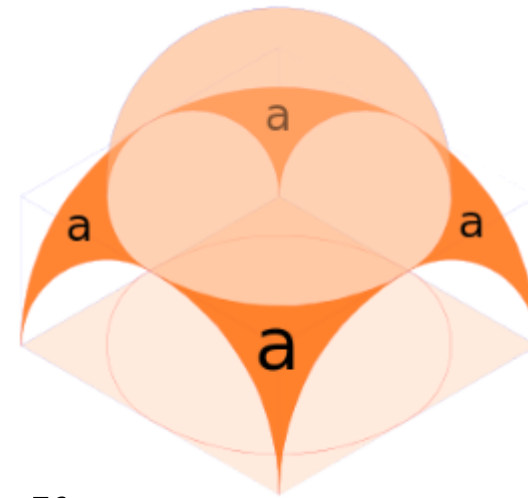

Левові ворота, Мікени, Греція, 1250 р. до н.е. – вхід до цитаделі через стіни, які називають «циклопічними»

**Підпружні арки
з'єднуються між собою і
низом барабана купола
трикутними
криволінійними
поверхнями - парусами.**

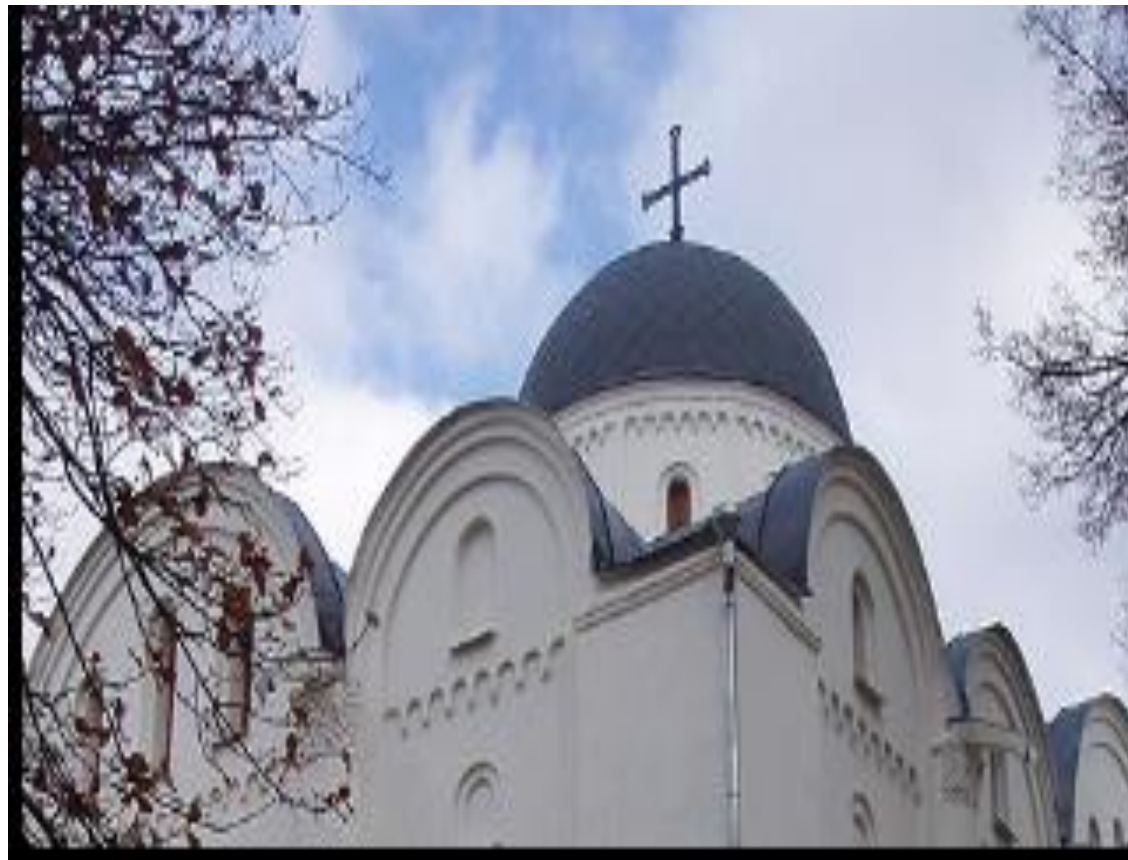
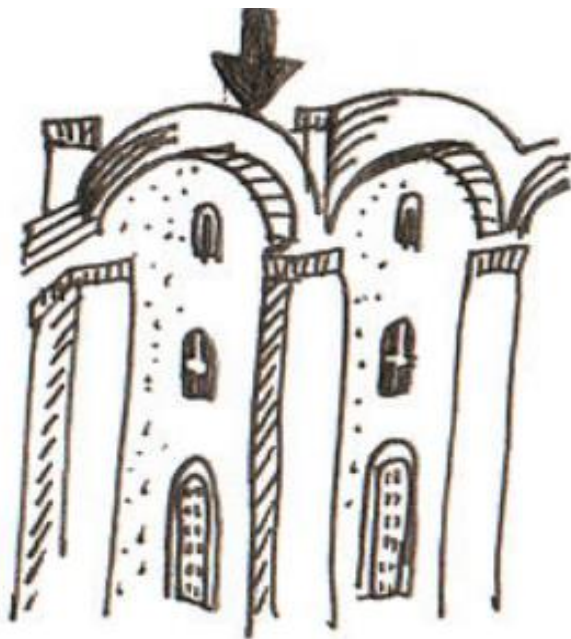

Розпис паруса

Купол на парусах: а- парус

Циліндричні
склепіння
покриття, які
находять на
фасади,
завершують стіни
півкруглими
арками -
закомарами.

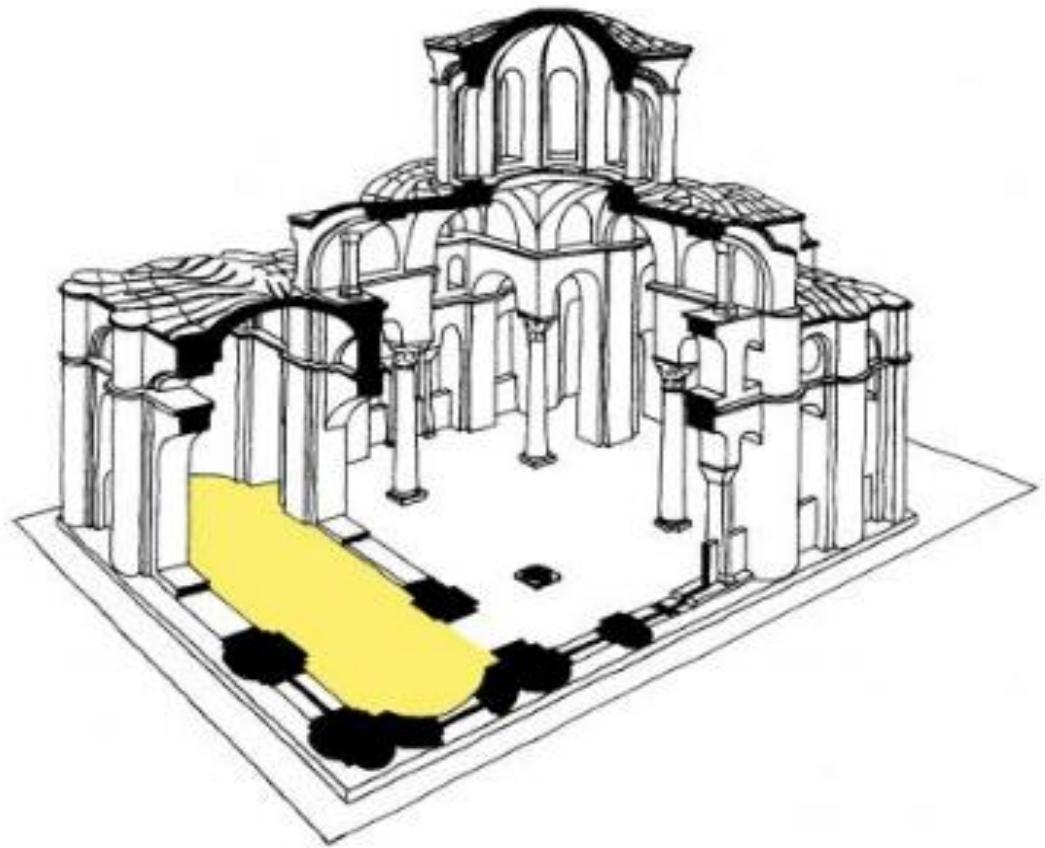
Закомари Борисоглібського собору в
Чернігові. Україна

Ніша в екстер'єрі палацу Уффіці, Флоренція, Італія.

Внутрішнє оздоблення храмів створювали за принципом «небо на землі». Головний вхід до храму здійснювався через західний портал, віруючі спочатку потрапляли в притвор - нартекс.

Нартекс ([грец.](#) *νάρθηξ* — скринька) — приміщення при вході в християнську [церкву](#)

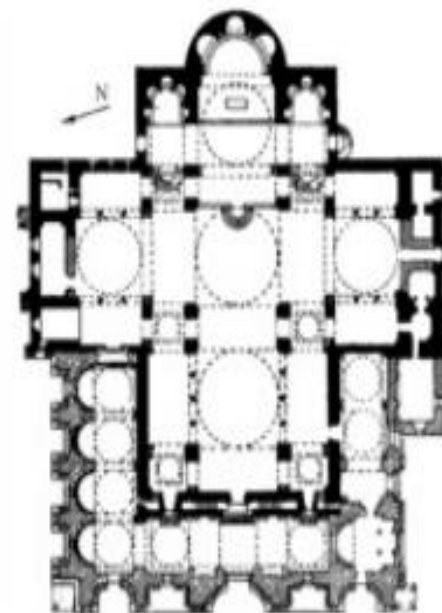
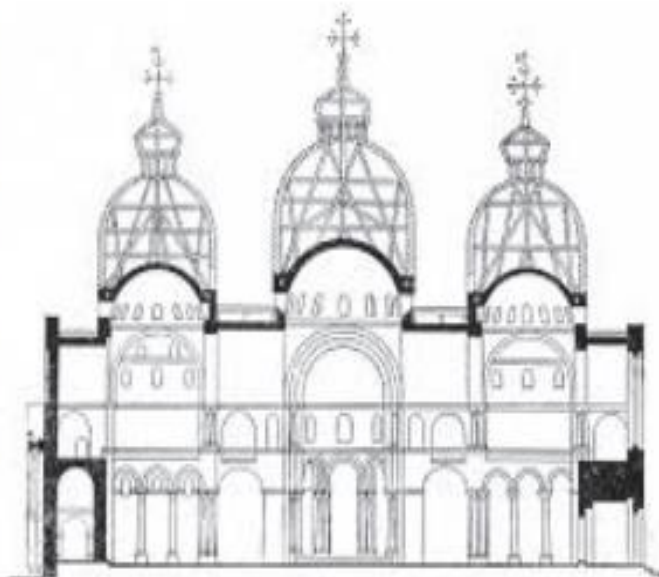

Нартекс (позначено жовтим) візантійської церкви Мірелейон у Константинополі. Аксонометричний розріз за Р. Оустерхаутом.

Інтер'єр настилка візантійського собору Сан Марко у Венеції

**У IX - X ст. значне храмовобудівництво велося в
монастирях**

**Подальший розвиток їх будівництва
припадає на X - XIII ст., коли
Закавказзя звільнилося від
арабських завойовників**

Сентинський храм. Храм вважається одним з найстаріших християнських храмів Грузії. зведений в X столітті ще до Хрещення 127 129 Русі

**Монастир Санаїн. Вірменія. XII –
XIIIст.**

6. Особливості стилю будівництва та архітектури Візантії.

Досягнення та здобути в будівництві	- були вироблені принципово нові конструктивні системи храмових будівель - купольна базиліка та її спрощений варіант - хрестово-купольний храм, які використовуються і зараз. Візантійські центричні купольні храми справили вплив на становлення архітектури Відродження
	- були розроблені нові типи візантійських куполів: - купол на парусах , купол на чотирьох півсферах, хрестово-купольне покриття
	- особливістю візантійської художньої культури, в тому числі й архітектури, була здатність прилучати до неї молоді народи, що виходили на історичну арену і відкривати їм шляхи до подальшого самостійного розвитку. У першу чергу це слов'янські народи та народи Кавказу. Візантія дала початок духовності Київської Русі
	- квадратні в плані будівлі, що освітлювались через димові отвори в стелі, перекривались рядами дерев'яних балок під кутом до нижчерозміщених до них та поступовим зменшенням площі перекриття. Це стало будівельним прийомом для будівель Вірменії та Грузії
	- стіни мурувались з природного тесаного каменю для спеціальних будівель а в масовому будівництві використовували мілкий камінь і цеглу-сирець на глиняному розчині
	- враховувались при будівництві і землетруси, споруди з компактним об'ємно-просторовим рішенням та особливою увагою до стійкості, а також у верхній частині будівель використовували легкий матеріал